לא נחלקו אלא בשטר מאוחר בעלמא דרבי יהודה לטעמיה דאמר [א]אין כותבין שובר ולא נפיק מיניה חורבא ורבי יוסי לטעמיה דאמר כותבין שובר ונפיק מיניה חורבא אמר רב הונא בריה דרב יהושע אפילו למ"ד כותבין שובר הני מילי אפלגא אבל אכוליה לא ולא היא (א) [א]אפי' אכוליה כתבינן [ב]כי הא דרב יצחק בר יוסף הוה מסיק ביה זוזי ברבי אבא אתא לקמיה דרבי חנינא בר פפי אמר ליה הב לי זוזי אמר ליה הב לי שטראי ושקול זוזך אמר ליה שטרך אירכס לי אכתוב לך תברא אמר ליה הא רב ושמואל דאמרי תרוייהו אין כותבין שובר אמר [ג]מאן יהיב לן מעפריה דרב ושמואל רמינן בעיינין הא רבי יוחנן והא ריש לקיש דאמרי תרוייהו כותבין שובר וכן כי אתא רבין אמר ר' אילעא כותבין שובר ומסתברא [ג]דכותבין שובר דאי סלקא דעתא אין כותבין שובר אבד שטרו של זה יאכל הלה וחדי מתקיף לה אביי ואלא מאי כותבין שובר אבד שוברו של זה יאכל הלה וחדי א"ל רבא [ד]אין [ו]עבד לוה לאיש מלוה [ה]תנן התם [ג]שטרי חוב המוקדמין פסולין [ו]והמאוחרין כשרין א"ר המנונא לא שנו אלא שטרי הלואה אבל שטרי מקח וממכר [ה]אפילו מאוחרין נמי פסולין מ"ט זימנין דמזבין ליה ארעא בניסן וכתיב ליה (ב) בתשרי ומתרמי ליה זוזי ביני ביני וזבין ליה מיניה וכי מטי תשרי מפיק ליה ואמר ליה הדר זבנתה מינך אי הכי שטרי הלואה נמי זמנין דיזיף בניסן וכתיב ליה שטרא בתשרי ומתרמי ליה זוזי ביני ביני ופרע ליה ואמר ליה הב לי שטראי וא"ל אירכס לי וכתיב ליה תברא וכי מטי זמניה מפיק ליה וא"ל (ג) הני השתא הוא דיזפת מינאי קסבר אין כותבין שובר אמר ליה רב יימר לרב כהנא ואמרי לה רב ירמיה מדיפתי לרב כהנא (ד) והאידנא [ז]דכתבינן שטרי מאוחרי וכתבינן תברא (אמאי קעבדינן הכי א"ל) בתר דאמר להו ר' אבא לספריה כי כתביתו שטר מאוחרי כתבו הכי שטרא דנן לא בזמניה כתבניה אלא אחרנוהו וכתבנוהו א"ל רב אשי לרב כהנא (ה) והאידנא דלא קא עבדינן הכי בתר דאמר ליה רב ספרא לספריה כי כתביתו הני תברי אי ידעיתו זימנא דשטרא כתבו אי לא כתבו סתמא [ח]דכל אימת דנפיק לרעיה אמר ליה רבינא לרב אשי ואמרי לה רב אשי לרב כהנא

והא

לא נחלקו אלא בשטר מאוחר בעלמא. שמגיע עונתו ביום חול ולא יודע אם מאוחר אם לאו: **ונפיק מיניה חורבא.** אליבא דר' יוסי כדמפרש ואזיל. ויש מפרשים א"ר פפא הכל מודים שאם הוחקקו כו' שכך כתוב בתוך השטר הוחקקו לעונתו של שטר ונמלאת כו' וכל זה דכתב בשטר לדעת כן נכתב שיבינו שאין ישראל כותבין בשבת וידעו שהוא מאוחר לא נחלקו אלא בשטר מאוחר בעלמא שכתוב בו זמנו בשבת או בעשרה בתשרי ולא חזר וכתב בו הוחקקו לעונתו של שטר כו' וכל זה הבל וליצנות הוא חדא דהכי הוה ליה למימר אמר ר' פפא הכל מודים שאם כתב בו הוחקקו כו' ועוד כיון דכתב זמנו בשבת למה לי למכתב החקקו כו' הא ממילא אנו יודעין שלא נכתב ביום השבת וביום הכפורים ומאוחר הוא כדפי' לעיל: **דרבי יהודה.** דמכשיר לטעמיה דאמר אין כותבין שובר הלכך לא חייש בין מאוחר לכשנכתב בזמנו לעולם אינו פורע עד שיקח השטר ויקרענו וכיון שנקרע השטר לא חייש למידי: **ור' יוסי.** דפוסל המאוחר: **לטעמיה דאמר כותבין שובר.** היכא דפרע מקצת חובו וה"ה היכא דפרע כל חובו וטוען מלוה אירכס שטרי כדמפרש לקמן כותבין שובר ונותנין ללוה להודיע שפרע כל חובו והלכך האי שטר מאוחר פסול הוא כו' (ו): **ואמר ליה אירכס לי.** וה"ה בלא אירכס היכא דפרע חצי חובו וכתבו שובר ללוה יכול המלוה להוציא אחרי כן שטר חובו שכתוב זמנו אחר זמן השובר ויאמר ממון אחר הוא זה שלוית ממני אחרי כן ויגבה כל חובו משלם שהרי אין ידוע שהוא מאוחר אבל שטר שכתוב זמנו בשבת ועשרה בתשרי לא מצי למימר השתא הוא דיזפת מינאי: **אמר רב הונא בריה דרב יהושע כו'.** מלתא באפי נפשיה היא. הני מילי פלגא פן יחזור המלוה ויתבע כל חובו אבל אכוליה חוביה לא דמלוה אפסיד אנפשיה שלא נזהר לשמור את שטרו: **ומסתברא דכותבין שובר.** אכוליה חוב היכא דאירכס שטרא: **יאכל הלה וחדי.** בתמיה. ישמח באכילת ממון אחרים חנם: **עבד לוה לאיש מלוה.** מוטב שיהא טורח ודאגת שמירת שטר מוטל על הלוה יותר מן המלוה: **תנן התם.** בסדר זרעים בפרק אחרון דמסכת שביעית: **המוקדמים פסולין.** שכתבוהו באחד באייר ובתוך השטר הקדימו וכתבו בו באחד בניסן פסולין דאתי למיטרף לקוחות שלא כדין ואפי' מזמן שני לא גובה כדאמרינן באיזהו נשך (ב"מ דף עב.) ר' יוחנן אמר אפי' תימא רבנן גזירה שמא יגבה מזמן ראשון אבל מוקדמין בענין זה שנכתב בו באחד בניסן ובאחד בניסן כתבוהו ולא לוה עד תשרי דאתא למיטרף לקוחות שלא כדין דמניסן ועד תשרי בזה נחלקו בפרק שנים אוחזין (ב"מ יג.) רב אשי) מוקי לה בשטרי הקנאה ואביי אמר עדיו בחתומיו זכין לו ומיום כתיבת השטר שיעבד נפשיה והלכך כשר: **והמאוחרים כשרין.** שכתבוהו באחד בניסן וכתבו בתוך השטר באחד באייר וכ"ש אם לוה בניסן ולא נכתב עד אייר דכשר שהרי מחל לו שעבוד של חדש שעבר: **אמר רב המנונא לא שנו.** דמאוחרים כשרים אלא בשטרי הלואה כדאמרן לעיל ר' יהודה לטעמיה דאמר אין כותבין שובר ולא נפיק מיניה חורבא ורב המנונא ס"ל אין כותבין שובר כדמפרש לקמן הלכך ליכא למיחש למידי: **אבל בשטרי מקח וממכר אפי' מאוחרים פסולים.** דזמנין דמזבן ראובן ארעא לשמעון בניסן על מנת שאם יגיע לדמים יחזירנה לו וכשכתב שטר מקנה כתב בו ראובן מכר שדה לשמעון בתשרי וחזר ראובן ולקח שדהו משמעון בתמוז וכששאל שטר מקנה אמר ליה שמעון אירכס לי ואפילו למ"ד אין כותבין שובר הכא מודה דמה יפסיד שמעון אם לא יפדה ראובן שדהו הלכך אפילו אם יכתוב לו שמעון לראובן שובר שפדה שדהו בתמוז יחזור שמעון ויוציא שטרו הכתוב בתשרי ויאמר אחר שפדית חזרתי ולקחתי ממך והא שטרא: **א"ה שטרי הלואה נמי כו'.** כדאמרן לעיל אליבא דר' יוסי דפסיל שטר מאוחר משום הך חורבא: **קסבר רב המנונא אין כותבין שובר.** הלכך מאוחרין כשרין כדאמרן אליבא דר' יהודה: (ז) **האידנא כתבינן שטרי מאוחרין וכתבינן תברא.** ולא חיישינן לחורבא דנפיק מיניה לר' יוסי לעיל: **אמר ליה בתר דאמר להו ר' אבא לספריה כו'.** ליכא למיחש מידי דכיון דכתוב בתוך השטר שהוא מאוחר הרי הוא כשטר שכתוב בו זמנו בשבת ועשרה בתשרי דאכשרנא לעיל [ע"א] בין לר' יהודה בין לר' יוסי דכיון דידעינן ביה בשטר שהוא מאוחר לא אתי לידי חורבא ושוברו מוכיח עליו שהוא פרוע והאי דקדים ליה שובר היינו משום דשטר מאוחר כתבוהו כמו שכתבו בתוכו אנן סהדי איחרנוהו ואפי' ר' יוסי בזה מכשר: **א"ל רב אשי לרב כהנא** (ח) **האידנא לא עבדינן הכי.** אלא כתבינן שטר מאוחר וכתבינן תברא ולא כתבינן בתוך השטר איחרנוהו וכתבנוהו ואפ"ה לא חיישינן לחורבא דר' יוסי: **אדכרתון זמנא דשטרא כתובו.** בתוך השובר פלוני פרע לפלוני חוב פלוני כך וכך של אותו השטר שכתוב בו זמן פלוני ואז לא יוכל לרמות שאפי' כתב את השטר מאוחר הרי השובר מוכיח עליו דהוא פרוע: **ואי לא.** אדכרתון זמן הכתוב בשטר כתבו השובר סתמא שלא יהא כתוב שום זמן בשובר אלא סכום המעות שהיו כתובין בשטר כותבין בשובר דכי היכי דכל אימת דנפק השטר שכתוב בו סכום ממון כזה מורעיה השובר לא שנא אם השטר קודם לשובר לא שנא מאוחר הימנו דהא תברא סתמא כתוב. ומעתה צריך המלוה ליזהר שלא ילוה עוד ללוה הזה כסכום ממון הכתוב בשובר דהא תברא מרע ליה ואם הלוהו כסכום ממון ההוא הוא ניהו דאפסיד אנפשיה:

והאידנא

מתקיף לה אביי. (ט) נראה לר"י דקבלה מרבא וכן הא דאמרי' בסוטה (דף ז: ושם ד"ה אמר) על משנה שוברת כתובתה ויוצאת ש"מ כותבין שובר אמר אביי תני מקרעת נראה דדיחויא הוא דמההיא ליכא למשמע מינה דהא בשמעתא דהטוען אחר מעשה ב"ד פרק שנים אוחזין (ב"מ דף יז: ושם ד"ה הוציא) משמע דס"ל דכותבין שובר:

בתר דאמר ליה רב ספרא לספריה כי כתביתו האי תברא כו'. שמא היו (י) שוכחין לכתוב האי שטרא כו' ע"כ כתבו זה:

אי

אמר ליה. היינו בתר דתיקן ר' אבא הא תקנתא דאמר לספרא כי כתביתו שטרא מאוחר כתבי הכי וכו' דכיון דכתיב ביה דלא בזמנא איכתב אלא מאוחר הוה להכי לא מצי גבי ביה זימנא אחריתי דאמרינן שמא זמנו נכתב אחר הפרעון הלכך כותבין שובר דליכא למיחש מידי: אי ידעיתו זימניה דההיא שטרא כתבו. בתברא שטר פלוני זמנו בכך וכך נפרע ואי לא ידעיתו זמן השטר כתבו לחברא בלא זמן סתם דכל אימת דמפיק הא שטרא בתר הכי והאי מפיק ליה לחברא מרע לשטרא דכיון דאין בו זמן י"ל אחר זמן של שטר זה פרע לך:

עין משפט נר מצוה

קה א ב מיי' פכ"ג מהל' מלוה ולוה הלכה טו סמג עשין נד טוש"ע ח"מ סי' נד סעיף ג:
קו ג מיי' שם הל' א וסמג שם טוש"ע ח"מ סי' מג סעיף ז:
קז ד מיי' שם הל' ב טוש"ע שם סעיף יב:
קח ה מיי' שם הל' ו טוש"ע שם ספי' יג:
קט ו מיי' שם הלכה ז טוש"ע שם ספי' כד:

רבינו גרשום

לא נחלקו אלא בשטר מאוחר דעלמא. דאין כתוב בו כן: ר' יהודה לטעמי' דאמר אין כותבין שובר. אלא מחליף השטר או מחזירו כשנפרע כולו כיון דאין כותבין שובר אע"ג דמאוחר הוא השטר לא נפיק מיניה חורבה. משום דמחזיר השטר עצמו ללוה בשעת פרעון: ורבי יוסי לטעמיה דאמר כותבין שובר. ולא מחזיר השטר עצמו הלכך האי שטר מאוחר פסול הוא משום דנפיק חורבה דפרע ליה זוזי ביני ביני בטעות: והני מילי אפלגא. דשלא פרע לו אלא פלגא מחצית הממון כותבין שובר ומניחין השטר שלם ביד המלוה מאי טעמא כדאמרינן לעיל מפני שני דברים אמרו כותבין שובר אחר כדי כו': אבל אכוליה. אי פרע ליה כל השטר לא כתיב שובר אלא מחזיר לו השטר עצמו: ואתא לקמיה דר' חנינא בר פפי. לדינא: אמר ליה. ר' אבא שהיה לוה: הא רב ושמואל דאמרי תרוייהו אין כותבין שובר. ואם לא תחזיר לי שטר עצמו לא אתן הפרעון: אמר ליה ר' חנינא בר פפי לר' אבא הא דמייתית ראיה מרב ושמואל כל כך היו חביבין עלינו דמאן יהיב לן מעפרייהו ומליין עיינין מינייהו מרוב חביבות. ברם הא ר' יוחנן וריש לקיש דאמרי כותבין ומצינו למיסמך עלייהו וזיל פרע ליה. דאי ס"ד אין כותבין שובר. אלא אם אינו מחזיר לו את השטר לא יפרע (אלא) אם כן אבד שטרו של זה שאינו יכול להחזירו לו. יאכל הלה. הלוה ממונו של מלוה וחדי: מתקיף לה אביי. ואם כותבין שובר ואבד שוברו יוציא הלה את שטרו ויחזור ויגבה ממנו לפי שנאבד שוברו ויאכל ממונו [של] לוה פעם שניה וחדי: א"ל רבא אין. ודאי כותבין שובר שאם נאבד השטר שיפרע שאע"ג דאיכא למיחש דלא נאבד (ומעידין) אפ"ה כותבין משום דעבד לוה לאיש מלוה דבין כך ובין כך צריך לפרוע לו: ומתרמי ליה זוזי ביני ביני. בתמוז וזבין ליה מיניה. כלומר פריק לארעיה מיניה. לענין הלואה קסבר אין כותבין שובר אלא צריך להחזיר לו השטר עצמו ושוב שהחזירו אין יכול להוציאו אבל בשטרי מקח וממכר אין נוהג שובר דלא מצי למימר ליה אי לא כתבת לי שובר לא פרקנא לארעאי דלוקח מה איכפת לו אם לא יפדנה: והא האידנא. גבי שטר הלואה כתבינן מאוחרין וכתבינן תברא ולא חיישינן לדלמא מפיק לשטר והדר טריף:

מסורת הש"ס

א) [שבת קנג.], ב) [ע"ז נג: חולין סח:] ועי' ערוך ערך עפר א', ג) [כתובות פט: וש"נ], ד) [עי' תוס' כתובות נח: ד"ה כותבין], ה) ב"מ ח. עב. סנהדרין לב. ר"ה ג. ת. שביעית פ"י מ"ה לעיל קנז:, ו) רש"ל דלא עבדינן הכי דכתבינן שטרי מאוחרי וכתבי תברא בתר, ז) נ"ל רב אסי. רש"ש, ח) רש"ל שוכחין.

תורה אור השלם

ו עָשִׁיר בְּרָשִׁים יִמְשׁוֹל וְעֶבֶד לֹוֶה לְאִישׁ מַלְוֶה:
משלי כב ז

הגהות הב"ח

(א) גמ' ולא היא אלא אפילו: (ב) שם ארעא בניסן וכתב ליה שטרא בתשרי: (ג) שם וא"ל השתא הוא דיזפת כצ"ל ותיבת הני נמחק: (ד) שם ר' ירמיה מדיפתי לרב כהנא והא האידנא דלא קא עבדינן הכי דכתבינן שטרי מאוחרי וכתבינן תברא אמר ליה בתר דאמר להו ר' אבא כצ"ל: (ה) שם רב אשי לרב כהנא והא האידנא דלא קא עבדינן הכי אמר ליה בתר דאמר להו רב ספרא לספריה כי כתביתו הני תברי אי אדכרתון זימנא: (ו) רשב"ם ד"ה לטעמיה וכו' מאוחר פסול הוא כו' דיכול המלוה להוציא אחר כן כצ"ל ותיבות ואמר ליה אירכס לי וה"ה בלא אירכס היכא דפרע חצי חובו וכתבו שובר ללוה נמחק מכאן וציין לקמן קודם ד"ה קסבר רב המנונא: (ז) ד"ה והא האידנא: (ח) ד"ה א"ל וכו' לרב כהנא והא האידנא: (ט) תוס' ד"ה מתקיף לה אביי וכו' נראה לר"י דקבלה מרבא והא כצ"ל ותיבת וכן נמחק: